

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA
KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH VAZIRLIGI**

**MUHAMMAD AL-XORAZMIY NOMIDAGI TOSHKENT
AXBOROT TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITUTI QARSHI FILIALI**

KOMPYUTER INJINIRINGI FAKULITETI KI-11-23-GURUH

TALABA TURNOV ZAYNIDDIN DINSHOOLIK

FANIDAN

4-MUSTAQIL ISHI

Bajardi:
Qabul qildi:

TILOVOV ZAYNIDDIN
Mamatqulova Dilrabo

Reja:

1. Konfessiya tushunchasining mohiyati va O'zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy konfessiyalarning tasnifi. Diniy tashkilotlarning zamonaviy dunyoviy me'yorlarga moslashuvining ahamiyati.
2. Vijdon va e'tiqod erkinligining ta'rifi. Islom va boshqa diniy aqidalar sinkretlashuvi natijasida shakllangan diniy ta'limotlar tarixi.
3. Kiber makon, kiber terrorizm, kiber zo'ravonlik (cyberbullying) tushunchalarining mohiyati. Ijtimoiy tarmoqlarda diniy axborot ist'emoli madaniyatini tarbiyalashning zarurati.

Konfessiya (lot. confessio „e’tirof“), yoki din — ma’lum bir diniy ta’limot doirasidagi dinning xususiyati, shuningdek, e’tiqod qiluvchilar birlashmasi. Masalan, xristianlikda e’tirof etishda turli e’tiqodlardan foydalanadigan cherkovlar turli mazhablarni tashkil qiladi. So’zning umumiy ma’nosida „e’tirof“ atamasi ma’lum bir din doirasidagi ma’lum bir yo’nalishning sinonimidir. Ba’zan denominatsiya atamasi bilan aniqlanadi.

Diniy konfessiya — muayyan diniy ta’limot doirasida shakllangan va o’ziga xos xususiyatlarga ega e’tiqod va ushbu e’tiqodga ergashuvchilar jamoasi. „Konfessiya“ so’zining mazmun-mohiyatidan kelib chiqqan holda, mutaxassislar hozirgi kunda dunyoda taxminan 1000 dan ortiq diniy konfessiyalar mavjud, deb hisoblaydilar. Konfessiya umumiy atama bo’lib, xristianlik, buddaviylik kabi katta dinlar ham, ularning zahirida paydo bo’lgan pravoslavlik, katoliklik, lamaizm, dzen-buddizm kabi yo’nalishlar ham shunday nom bilan atalaveradi.

Xristianlikning konfessiyalarga bo’linishi va e’tiroflar soni bo’yicha konsensus mavjud emas. Biroq, xristianlik uchta konfessiyaga bo’linganligi keng tarqalgan — katoliklik, protestantlik va pravoslavlik. Biroq, bunday soddalashtirilgan bo’linish bilan, bir mazhabda, guruhlar aslida dinda boshqacha bo’lib chiqadi.

Reformatsiya davrida Rim-katolik cherkovidan ajralib chiqqan lyuteranlar, anglikanlar va kalvinistlardan tashqari protestantizm keyinchalik protestantizmning o’zi doirasida paydo bo’lgan harakatlarni ham o’z ichiga oladi, masalan,

baptistlar, ellikchilar va boshqalar. Ettinchi kun adventistlariga kelsak, ba'zi protestant ilohiyotshunoslari ularni kultlar deb atashadi, ammo 1950-yillarning oxiridan boshlab „o'z saflarida evangelistik harakat paydo bo'lganini“ ta'kidlaydilar. Protestantizm 19-asrda paydo bo'lgan ba'zi diniy oqimlarni o'z ichiga olmaydi, masalan, legova guvohlari va o'zlarini o'z ichiga olmaydi.

Tarixiy cherkovlar bilan bog'liq vaziyat bundan kam emas. Shunday qilib, o'zlarini katolik deb atagan eski katoliklar va o'zlarini katolik deb ataydigan boshqa guruhlar Rim-katolik cherkovi tomonidan tan olinmaydi, chunki katoliklikning asosiy belgisi Rim papasining cherkov boshlig'i sifatida tan olinishidir. Pravoslavlik o'zlarini pravoslav deb ataydigan ikki xil cherkov guruhini anglatadi — Kalsedon bo'lmagan Qadimgi Sharq pravoslav cherkovlari va Vizantiya an'alarining Kalsedon Sharqiy pravoslav cherkovlari. Shu bilan birga, ular o'rtasidagi munosabatlar o'zaro tan olishdan bid'at ayblovlarigacha farq qiladi.

Bundan tashqari, Sharqning Ossuriya cherkovi va Sharqning Qadimgi Ossuriya cherkovi, nestorianlikni e'tirof etadigan yagona cherkovlar va shuning uchun o'zlarining shaxsida alohida nasroniylik mazhabi bo'lib, bunday uch tomonlama sxemaga mos kelmaydi.

Islomdagi oqimlarning tafovuti Umaviylar davrida boshlanib, Abbosiylar davrida ham davom etgan, ya'ni olimlar qadimgi yunon va eron olimlarining asarlarini arab tiliga tarjima qila boshlaganlar, bu asarlarni islom nuqtai nazaridan tahlil qilib, sharhlay boshlaganlar.

Dunyo musulmonlarining taxminan 85-90% sunniylar, (Raqamlar Tahminiy farazga asoslangan asosan xayoliy) qolganlari shialar, shuningdek, islomiy mazhablar a'zolarini (Ahmadilar, alaviylar, druzlar, ibodiyalar, ismoiliylar va boshqalar) o'z ichiga olgan kichik ozchilikni tashkil qiladi. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qaror qiladi:

O'zbekiston Respublikasining 1991-yil 14-iyunda qabul qilingan

"Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonuniga (O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining Axborotnomasi, 1991-yil, № 8, 186-modda; 1993yil, № 9, 334-modda) o'zgartish va qo'shimchalar kiritilib, uning yangi tahriri tasdiqlansin (ilova qilinadi).

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti I. KARIMOV

Toshkent sh.,

1998-yil 1-may,

618-I-son

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING QONUNI

VIJDON ERKINLIGI VA DINIY TASHKILOTLAR TO'G'RISIDA

(yangi tahriri)

1-modda. Ushbu Qonunning maqsadi

Ushbu Qonunning maqsadi har bir shaxsning vijdon erkinligi va diniy e'tiqod huquqini, dinga munosabatidan qat'i nazar, fuqarolarning tengligini ta'minlash, shuningdek diniy tashkilotlarning faoliyati bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solib turishdan iborat.

2-modda. Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risidagi qonunchilik

Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risidagi qonunchilik O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasidan, ushbu Qonun va boshqa qonunchilik hujjatlaridan iborat.

Qoraqalpog'iston Respublikasida vijdon erkinligini va diniy tashkilotlar faoliyatini ta'minlashga oid munosabatlar, shuningdek Qoraqalpog'iston Respublikasining qonunchiligi bilan ham tartibga solinadi.

Agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasining vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risidagi qonunchiligidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.

3-modda. Vijdon erkinligi huquqi Vijdon erkinligi fuqarolarning har qanday dinga e'tiqod qilish yoki hech qanday dinga e'tiqod qilmaslikdan iborat kafolatlangan konstitutsiyaviy huquqidir.

Fuqaro o'zining dinga, dinga e'tiqod qilishga yoki e'tiqod etmaslikka, ibodat qilishda, diniy rasm-rusumlar va marosimlarda qatnashish yoki qatnashmaslikka, diniy ta'lim olishga o'z munosabatini belgilayotgan paytda uni u yoki bu tarzda majbur etishga yo'l qo'yilmaydi.

Voyaga yetmagan bolalarni diniy tashkilotlarga jalb etish, shuningdek ularning ixtiyoriga, ota-onalari yoki ularning o'rnini bosuvchi shaxslar ixtiyoriga zid tarzda dinga o'qitishga yo'l qo'yilmaydi.

Dinga e'tiqod qilish yoki o'zga e'tiqodlar erkinligi milliy xavfsizlikni va jamoat tartibini, boshqa fuqarolarning hayoti, salomatligi, axloqi, huquqi va erkinliklarini ta'minlash uchun zarur bo'lgan darajadagina cheklanishi mumkin.

Chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar O'zbekiston Respublikasi fuqarolari bilan teng ravishda vijdon erkinligi va diniy e'tiqod erkinligi huquqidan foydalanadilar hamda vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun qonunda belgilangan tarzda javobgar bo'ladilar.

4-modda. Fuqarolarning dinga munosabatidan qat'i nazar teng huquqliligi

O'zbekiston Respublikasi fuqarolari dinga munosabatidan qat'i nazar qonun oldida tengdirlar. Rasmiy hujjatlarda fuqaroning dinga munosabati ko'rsatilishiga yo'l qo'yilmaydi. Fuqarolarning dinga munosabatiga qarab ularning huquqlarini har qanday cheklash va ularga bevosita yoki bilvosita imtiyozlar belgilash, dushmanlik va adovat uyg'otish yoxud ularning diniy yoki dahriylik e'tiqodi bilan bog'liq his-tuyg'ularini

haqoratlash, diniy ziyoratgohlarni oyoq osti qilish qonunda belgilangan javobgarlikni keltirib chiqaradi.

Kibermakon komp`yuter tarmoqlari orqali amalga oshiriladigan muloqot maydonini ifodalovchi voqelik sifatida 1990 yildan boshlab keng miqyosida rivojlanib, takomillashib kelmoqda.

Ijtimoiy nuqtai-nazardan kibermakon deganda komp`yuter tarmog'i orqali bir-biri bilan bog'langan va bir vaqtning o'zida turli geografik nuqtada kesishuvchi har qanday mavjud komp`yuterning grafik sifatidagi ma'lumotlariga o'ralashib qolgan kishilar jamoasi tushuniladi.

"Kibermakon"da din niqobidagi "kiberhujum"lar tahdidi - din niqobi ostidagi ekstremistik tashkilotlarning saytlarida asosan davlat to'ntarilishi va xunrezlik urushlari haqida gap boradi. Jumladan, bugungi kunda dunyoda eng katta xavf solib turgan ISHID guruhining internet kibermakonidagi axborot hujumi va tahdidini keltirib o'tish mumkin. Ularda ISHID go'yo Islom yo'lida "qurbon" bo'layotgani aks etgan videolavhalar va fotosuratlar joylashtirilgan.

Bugungi kunda ekstremistik tashkilotlarning targ'ibottashviqotlari kun sayin avj olib bormoqda. "Odnoklassniki", "Facebook", "Instagram", "Twitter", "Vkontakte" ijtimoiy tarmoqlarida buzg'unchilik va yot g'oyalarni targ'ib qiluvchi yuzlab guruhlar mavjudligi fikrimizning yaqqol dalilidir. Ularning asl maqsadlari, Islom dinini noto'g'ri, qabih maqsadlarda talqin etish, dinga siyosiy tus berib, hokimiyatni qo'lga kiritish hisoblanadi.

Keyingi paytlarda ilmiy manbalarda tez-tez "axborot iste'moli madaniyati" atamasi qo'llanayotganiga guvoh bo'lmoqdamiz. Unga ko'ra, har kim o'zi e'tiqod qiladigan mafkura tarqatuvchisi va targ'ibotchisidir.

Axborotni qabul qiluvchi o'zi, atrofdagilar, yaqinlari, xalqi, yurti manfaatlarini himoya qilishi, shunga mos va xos

ma'lumotlarni tanlashni bilishi, o'zlashtirishi va tarqatishi lozim. Bu, o'z navbatida, tarbiyaga bog'liq. Bugun yoshlarga "Bu axborotni kim taqdim qilmoqda?", "Nima uchun taqdim qilmoqda?" va "Qanday maqsadda taqdim qilmoqda?" degan savollarni o'z-o'ziga berishi, unga asosli javob topishga harakat qilishni o'rgatish kerak bo'ladi. Ana shundagina turli g'oyalar ta'siriga tushib qolish ehtimoli kamayib, taklif etilayotgan ma'lumotlarga ko'r-ko'rona ergashishning oldi olinadi. "Axborot tashnaligi"ga barham beriladi.

Ayni paytda, axborotlashuv jarayoni qo'yidagi muammolarni ham keltirib chiqaradi:

Birinchidan, mualliflik yoki intellektual mulk huquqi buzilishiga sabab bo'lishi mumkin. Bu hol bugungi kunda internet orqali tarqatilayotgan ma'lumotlarning to'g'ridanto'g'ri olinishi misolida ko'rinmoqda. Mualliflar huquqlarini himoya qiluvchi tashkilotlar, plagiatlikni aniqlash programmalari tabiiy zarurat tufayli vujudga kelgan.

Ikkinchidan, tekshirilmagan, noxolis ma'lumotlarning keng tarqalishi ehtimoli ortadi. Aslida, internet tarmoqlari mualliflardan mas'uliyatni cheklaydi. SHunga muvofiq internet jurnalistikasi rivojlanmoqda.

Uchinchidan, maxfiy, shaxsiy ma'lumotlarning noqonuniy ravishda e'lon qilinishiga olib keladi. Bundan ba'zan moddiy manfaatdorlik yoki ko'zlangan aniq maqsadga erishish, jumladan, biror shaxsni obro'sizlantirish nazarda tutiladi. To'rtinchidan, din niqobidagi ekstremizm, missionerlik hamda "ommaviy madaniyat" targ'iboti ortadi. Bu esa ma'naviyatga, milliy va diniy qadriyatlarga, azaliy urf-odat va an'analarga qarshi qaratilgan to'g'ridan-to'g'ri tahdiddir.

Beshinchidan, ma'naviy, milliy qadriyatlarga putur etadi. Masofaviy muloqot, faqat hurmatdan iborat munosabat

shakli ota-onaga xizmat, yaqinlar diydoriga intilish, hashar, muhtojlarga moddiy va ma'naviy yordam ko'rsatish kabi qadriyatlarimizga ma'lum darajada ziyon etkazadi. SHu sababdan yurtimizda qadriyatlarga sadoqat, milliylikka hurmat tuyg'ulari targ'ib qilinadi.

YUksak axborot texnologiyalarini jamiyat hayotining turli sohalariga joriy etish – davr talabi. Ammo uning ham o'ziga xos jihatlari bor. Jumladan,

- uning natijasida jismoniy mehnat hajmi keskin qisqaradi. Bu esa ishsizlikning ortishidir. Demak, amaliyotga ilm-fanning eng so'nggi natijalarini joriy etish barobarida yangi ish o'rinlarini yaratish ustida jiddiy bosh qotirish ham muhim hisoblanadi;

- yuksak darajada texnik imoniyatlarga ega bo'lish mehnat, ishlab chiqarish jarayonini osonlashtiradi, inson uchun murakkab va qiyin bo'lgan ishlarni texnika o'z zimmasiga oladi va insonlarning aqliy faoliyati uchun keng yo'l ochiladi.

- dunyo xalqlari bilan muloqot almashinuvi osonlashadi, tezlashadi. Jahondagi istalgan mamlakat kutubxonalarida saqlanayotgan nodir va muhim kitoblardan foydalanish imkoniyatlari yaratiladi;

- madaniyatlararo aloqalar rivojlantiriladi, mustahkamlanadi. Dunyo yaqinlashadi.

Demak, har bir olingan ma'lumotni tekshirib, asosli yoki asossiz ekanini aniqlamay turib, o'sha ma'lumotga qarab ish tutish turli muammo va javobgarliklarni keltirib chiqarishi mumkin. CHunki bunda xabar tarqatayotgan kishining g'arazli maqsadini amalga oshirishiga zamin yaratib qo'yiladi.

SHunday ekan, dunyoning turli mintaqa va hududlarida ro'y berayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, ziddiyatli to'qnashuvlarga teran qarash hissini oshirish, har qanday ko'rinishdagi tahdidlarga qarshi ma'naviy-ma'rifiy ishlarni

zamon talablari asosida tashkil etish, ayniqsa bu borada kelajagimiz hisoblangan yosh avlodni, bir so'z bilan aytganda har birimiz uchun muqaddas bo'lgan oilamizni din niqobi ostidagi yot g'oyalar ta'siridan asrash uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etishimiz lozim.